

totius populi Dei minus erat aspectabilis, mutua membrorum connexio laxior, totus cultus externus minus determinatus; etiam ad susceptionem infantium inter membra huius populi fidelium, qui sub capite Christo adhuc futuro iam prima promissione reparatoris in paradiſo institutus erat, sufficiebat ritus religiosus quivis per se aptus ad rationem signi. Nihil ergo mirum, quod in Scriptura et traditione sacramentum hoc legis naturae non reperiatur determinatum. At 2°. quando ex institutione Dei et foedere inito cum Abraham populus Dei *peculiaris* praeformabatur, et deinceps multiplicibus legibus ac ritibus ad cultum Dei externum pertinentibus constituebatur per ministerium Moy sis, iam lege ordinaria posteri Abraham in populum Dei generatim speatum iuxta promissionem Adamo factam, adoptari non poterant, nisi per adoptionem in populum *peculiaris* iuxta foedus Abrahamicum et institutionem Mosaicam; atqui adoptio in hunc populum *peculiaris* pro masculis fieri non potuit nisi per circumcisionem; ergo pro his lege ordinaria circumcisione erat signum determinatum et sacramentum adoptionis in populum Dei, in ea proinde iuxta superius declarata infantes iustificabantur (1). Nihilominus 3°. tum pro aliis nationibus, tum pro feminis Israëliticis, pro quibus positiva lex divina nullum signum peculiare determinabat, ipsum sacramentum legis naturae porro perseverabat; nihil etiam videtur obstatisse, quominus ipsi pueri Israëlitici, si periculum mortis immineret ante diem octavum circumcisioni destinatum, vel alia ratione, ut in deserto (Ios. V. 2. 7.), circumcisione differenda esset, possent extra ordinem aggregari populo Dei per idem sacramentum legis naturae.

Totius huius doctrinae complexum habes apud s. Thomam 3. q. 70. a. 4.

(1) Est quidem haec doctrina frequens apud theologos, ceteris tamen clarius eam proposuisse videtur Maldonatus, si ipse est auctor Disputationum de sacramentis sub eius nomine editarum. « Circumcisio peccatum originale delebat, non quod vi sua daret gratiam, sed propterea quod peccatum originale remittebatur per professionem fidei Abrahae. Deus autem instituit, ut hanc professionem facerent filii Abrahae masculi non aliter quam per circumcisionem. Ideo per accidentem remittebatur eis peccatum originale non aliter quam per circumcisionem » (intellige: in circumcisione).

CAPUT II.

DE MATERIA ET FORMA IN SACRAMENTIS NOVI TESTAMENTI.

THESIS IV.

Quatenus sacramenta vetera rebus tantum constitisse, sacramenta vero novi testamenti rebus tamquam materia et verbis tamquam forma confici dicenda sint.

« Si in sacramentis ratio velut physica signorum spectetur, sacramenta veteris testamenti merito dicuntur constitisse solum rebus quibusdam sive actionibus, comparate ad sacramenta N. T. minus expressae significationis; haec autem nostra omnia conficiuntur et constant dupli parti signi, una, quae est res vel actio minus determinatae significationis, altera vero, quae est vel proprie vel saltem virtualiter verbum determinans expressius significationem: unde aptissime dicuntur confici rebus tamquam materia et verbis tamquam forma. »

Quando agimus de partibus essentialibus, quibus constet *signum*, ac proinde etiam sacramentum, sunt enim sacramenta in genere signorum; consideratio potest institui sub dupli diversa ratione. Possumus 1°. spectare totum illud sensibile quod est signum, et dein formaliter significationem, per quam est signum; tum res sensibilis se habebit ad modum subiecti vel materiae, significatio ad modum formae. Sic in ipsis verbis et in sermone humano sonus vocabulorum est materiale, significatio originem habens ex institutione est formale, per quod verba non sunt solum sonus aliquis, sed signa idearum. Hoc modo si spectentur sacramenta, totus ritus sensibilis per se spectatus se habebit ad modum materiae, et erit subiectum significationis; significatio autem, quae est ex divina institutione, erit forma, per quam ritus sensibilis constituitur in ratione sacramenti, et quae concipitur inesse ritui tamquam subiecto (Cf. Suarez disp. II. sect. 1. ad finem; Lugo disp. II. sect. 2. n. 38. seqq.). At nunc non de hac compositione velut *metaphysica* sacramenti quaeritur, neque hoc sensu de materia ac forma sacramentorum in monumentis ecclesiasticis et apud theologos sermo est. Itaque potest 2°. spectari ipsum sensibile, quod est signum, atque adeo ipse ritus externus per se, et de illo quaeri, quibus partibus sen-

sibilibus constet. Hoc sensu solo de compositione velut *physica* sacramentorum ex *materia* et *forma* agunt theologi, et nostra thesis intelligitur.

I. Per se patet, non ex ipsa notione signi sacri aut speciatim signi sacramentalis esse necessarium, ut constet rebus et verbis; quamvis enim verba ad distinctiorem significationem efficiendam prae ceteris signis sint aptissima (1), possunt tamen etiam res absque verbis ad significandum assumi. Atque ita sacramenta veteris testamenti, ut circumcisio, esus agni paschalis, lustrationes et expiationes, initatio sacerdotum, in solis rebus et actionibus quibusdam erant instituta; hoc vero ipso modus significandi, spectata solum propria ratione signi, minus erat expressus. Si quae verba usurabantur, eorum usus vel humanae tantum erat institutionis, ut in esu agni paschalis (2), vel verba saltem non pertinebant essentialiter ad ipsam rationem signi, vel omnino non in sacramentis, sed in aliis caerimoniis ad cultum divinum spectantibus erant praescripta, ut benedictionum sacerdotalium formulae (Num. VI. 24.), et gratiarum actiones in oblatione primitiarum (Deut. XXVI. 3.), quas ad exemplum commemorat s. Thomas 3. q. 60. a. 6. ad 3. Praesertim minor illa claritas et determinatio intelligi debet de significatione typica relata ad futurum reparatorem, et ad eius novum testamentum. Conguebat enim talis minus determinata significatio toti illi oeconomiae adhuc imperfectae, ac fidei minus explicitae, ipsique rationi typorum, qui erant non iam plena et historicaria descriptio, sed adumbrationes quaedam futurorum.

Sacmenta autem novi testamenti utpote non amplius umbra, sed ipsa imago rerum (thes. II.) signis clarioribus constituantur praesertim quoad significationem principem, quae non iam est futurorum sed sanctificationis praesentis. Unde omnia constant non solis *rebus* et actionibus symbolicis adumbrantibus, ut illa vetera, sed simul etiam *verbis* signi-

(1) « Verba prorsus inter homines obtinuerunt principatum significandi, quaecumque animo concipiuntur » s. Augustinus De doctr. christ. I. II. c. 3.

(2) Cf. Jahn Archaeologia Bibl. P. III. §. 73.

ficantibus et consecrantibus. Esse autem signa sacramentalia novi testamenti ita instituta in *rebus* et *verbis*, demonstratur inspectione ipsius ritus essentialis in singulis, ut partim in Scripturis ipsis exhibetur, partim ex apostolica traditione innotescit. Apostolica haec porro traditio, qui ritus ab Apostolis tamquam essentialis ad rationem signi sacramentalis commissus ac traditus sit Ecclesiae, manifestatur iis indiciis et characteribus, quibus universim traditionem apostolicam dignosci in tractatu speciali demonstravimus. Consensus scilicet in doctrina et usus constans omnium Ecclesiarum cum unitatis centro ac radice cohaerentium, ut sive praesentis temporis universalis consensus theoreticus et practicus sese exhibit, sive antiquitatis monumentis, et quoad hanc rem monumentis praesertim liturgicis continetur, sive solemni etiam iudicio declaratus est, demonstratio est certa traditionis apostolicae. Ritus ergo, qui hac universaliter et constanti consensione tamquam necessarius ad valorem sacramenti observatur et creditur, sine dubio ut essentialis a Christo Apostolis, ab Apostolis Ecclesiae consignatus est. Iam vero quamvis propter obscuritatem consensus in usu et doctrina et propter defectum expressae definitionis de nonnullis partibus rituum sacramentalium dubium esse possit, utrum sint essentiales ad valorem, ut paulo post videbimus; constat tamen universaliter usu et doctrina de partibus certo essentialibus ita, ut omnia sacramenta novi testamenti confici intelligentur *rebus* et *verbis*, quae proprietate vel saltem virtualiter et aequipollenter *verba* sint. In quinque quidem sacramentis pars haec utraque est prorsus manifesta, in sacramento vero poenitentiae et matrimonii non de veritate ipsa partis utriusque, sed potius de modo, quo in iis *res ac verba* se habeant, potest esse aliqua dubitatio. Unde in Concilio Florentino (Instruct. pro Armenis) enumeratis septem novae legis sacramentis declaratur: « haec omnia sacramenta tribus perficiuntur, videlicet *rebus* tamquam *materia*, *verbis* tamquam *forma*, et persona ministri conferentis sacramentum cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, quorum si aliquid desit, non perficitur sacramentum. »

Congruam rationem huius compositionis signorum sacramentalium novi testamenti triplicem affert s. Thomas 3. q. 60. a. 6: unam ex parte Verbi incarnati, a quo sacramenta promanant, et ad cuius aliquam similitudinem conformantur; alteram ex parte hominis sanctificandi; tertiam ex parte significationis perfectioris, quae respondeat perfectioni novi testamenti. Sicut enim Verbum aeternum subsistens carnem assumpsit, et naturam humanam sensibilem per unionem hypostaticam elevat et sanctificat, ut unus sit Christus; ita in sacramentis verbum institutum a Verbo aeterno sanctificat elementum sensibile, ut sit unum sacramentum Christi Verbi incarnati. Fatendum tamen est, hanc cum Verbo incarnato analogiam multo perfectius reperiri in sacramentis, si consideretur totum signum sensibile ex una parte, et ex parte altera supernaturalis virtus ad sanctificationem hominum, secundum quam virtutem sacramenta dicuntur *gratiam continere*. Homo deinde sanctificandus si spectetur, compositus anima et corpore; verbum in sacramentis magis ad animam, res magis ad corpus analogiam praesefert, ut verbum velut anima elementum informet, et unum ex utroque sacramentum consecret hominem secundum animam et corpus sanctificandum et glorificandum cum Christo. De ratione tertia, quae magis propria petitur ex perfectione significationis, satis paulo superius diximus.

II. Superest, ut dicamus de modo loquendi, quo *res* et *verba* appellantur *materia* et *forma*, ac de habitudine inter partem utramque illis denominationibus indicata.

1. Quamvis appellatio *materiae* et *formae* in sacramentis, hac partium significatione, non sit antiquior saeculo XIII (1); Patres enim, si quando de *forma* sacramentorum

(1) Primus qui hoc explicandi modo usus sit, solet citari Guillelmus Altisiodorensis circa annum 1215, si tamen ipse auctor est Summae, quae eius nomine inscribitur. Libro IV. fol. 283. col. 4. de extrema unctione agens ita loquitur: « Dicimus, quod sicut de essentia baptismi dicuntur esse tria, scilicet *materia* et *forma* *verborum* et intentio baptizandi, similiter de essentia Eucharistiae dicuntur esse tria, scilicet ordo sacerdotalis et *forma* *verborum* et *materia*, scilicet panis et vinum; eodem modo de essentia huius sacramenti (extremae unctionis) dicuntur esse tria, scilicet ordo sacerdotalis et oratio fidei et *materia*, scilicet

loquuntur, eo nomine intelligunt totum ritum administracionis (vide de Lugo disp. II. sect. 2. n. 35. 36.); eum tamen dicendi modum improbare fas non est. Nam est in primis a pluribus iam saeculis communis omnibus theologis, imo etiam usurpatus et probatus in solemnibus actis Conciliorum Constantiensis (in Constit. Martini V. contr. errores Wicleffi et Husii) (1), Florentini (Instr. pro Arm.), Tridentini (sess. 14. cap. 2. 3.); tum vero essentiam sacramentorum et relationem mutuam inter res ac verba declarat distinctius, quam formula altera, qua sacramenta confici dicuntur *rebus et verbis*.

Quoad relationem inter materiam et formam non tantum in compositione substantiali, ut e. g. natura humana constat corpore et anima, sed suo modo etiam in compositionis ex forma accidental, ut est e. g. forma statuae in marmore, sequentia in considerationem veniunt. a) Ex concursu et unione materiae et formae constituitur unum aliquid integrum distinctum ab utraque. b) *Materia* per se est aliquid imperfectum et indifferens ad multas formas; *forma* est perficiens et determinans ad certam perfectionem. c) *Materia* ut perficiendum supponitur, *forma* ut perficiens accedit, et velut elevans materiam ad esse nobilius absolvit totum compositum. Iam ad hanc analogiam nominibus *materiae* ac *formae* in sacramentis novi testamenti designatur habitus inter *res* et *verba*. Res igitur e. g. aqua ut *materia* remota, ablutio per aquam ut *materia proxima*, et *verba* e. g. « ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti » ut *forma*, suo concursu et unione designantur constituere unum sacramentum *baptismum*, qui nec est sola ablutio nec pronuntiatio sacrorum verborum,

oleum consecratum ab Episcopo; non est autem ipsa oratio ipsa unctionis pars eius, sed hoc modo dicitur esse de essentia, quia per ipsam habet unctionis, quod sit sacramentum, h. e. quod similitudinem eius gerat, quod figurat. »

(1) Inter interrogaciones proponendas suspectis de haeresi haec est: « utrum credat, quod malus sacerdos cum debita *materia* et *forma* et cum intentione faciendi quod facit Ecclesia, vere conficiat, vere absolutat, vere baptizet, et vere conferat alia sacramenta? »

sed signum sacramentale exsurgens ex utriusque unione. Modus autem, quo id fiat, iisdem nominibus indicatur. Res e. g. aqua et ablutio per aquam in ratione significandi est aliquid imperfectum, indeterminatum et indifferens ad multas significationes, verba formae perficiunt et determinant illam actionem ad hanc significationem sacramentalem. Aqua et actio ablutionis supponitur ut perficiendum, forma verborum accedens perficit, consecrat et elevat ablutionem ad esse sacramentale, atque sacramentum a Christo institutum absolvit. Vides ergo brevissima formula, « sacramenta novi testamenti confici *materia et forma*, » propriam rationem velut *physicam* signorum sacramentalium paeclarissime expressam.

Totum hunc modum compositionis in signo sacramentali, licet non sub appellationibus materiae ac formae, habes descriptum apud s. Augustinum in celebri loco Tract. LXXX. in Ioan. n. 3. « Detrahe verbum, et quid est aqua nisi aqua? accedit verbum ad elementum, et fit sacramentum, etiam ipsum tamquam visibile verbum... Unde ista tanta virtus aquae, ut corpus tangat et cor abluat, nisi faciente verbo? »

Animadvertisendum tamen, id quod in omni comparatione et similitudine observari debet, ne analogia cum materia et forma in compositionibus physicis, ultra suum scopum urgeatur. In illis ex materia et forma constituitur compositum physice unum, adeoque physica unio materiae et formae requiritur; in sacramentis vero ex *materia* significante minus expresse, et ex *forma* magis determinante tantummodo exsurgit *una significatio*, atque ideo *unitas signi*; ad hoc autem sufficit materiae ac formae coniunctio moralis, h. e. eiusmodi, ut secundum aestimationem hominum, quorum gratia utique signum sensibile est institutum, pars utraque concurrat ad unam significationem. Ceterum qualis debeat esse coniunctio et simultanea positio materiae et formae ad hanc unitatem signi efficiendam, in singulis sacramentis ex institutione Christi et ex propria singulorum ratione colligendum est; non eadem enim coniunctio utriusque requiritur e. g. in sacramento poenitentiae, quod est iudi-

cialis absolutio poenitentis sese ut reum subiicientis clavibus Ecclesiae, et in baptismo, « qui est lavacrum aquae in verbo vitae » (Eph. V. 26.).

2. Reliqua est difficultas paucis declaranda, quam superius memoravimus de *materia et forma* in sacramento poenitentiae et matrimonii.

Aliquam materiam una cum forma (1) etiam in sacramento poenitentiae admittendam esse, probatur tum ex doctrina generali Conc. Florentini, ubi dicuntur « omnia sacramenta novae legis perfici rebus tamquam materia et verbis tamquam forma, » tum doctrina speciali.

Nam 1º. docet Conc. Trid. sess. XIV. c. 2, sacramentum poenitentiae a baptismo inter cetera differre « *materia et forma*, quibus sacramenti essentia perficitur. »

2º. Tum Florentinum tum Tridentinum tum alia omnia documenta ecclesiastica ex pluribus iam saeculis verba ab solutionis dicunt esse *formam* huius sacramenti non sensu illo veteri, quo forma dicebatur totus ritus, sed sensu inde a saeculo XIII communi, quo *forma* tamquam essentialis pars ritus sacramentalis connotat et supponit *materiam* ut partem alteram, ex cuius utriusque compositione constituitur signum sacramentale. Praeterea Florentinum et Tridentinum (sess. XIV. cap. 3. can. 4.) declarant, actus poenitentis esse « quasi materiam sacramenti poenitentiae. » Per particulam « *quasi materiam* » non negari, vere hos actus velut partem pertinere intrinsecus ad sacramentum constituendum, demonstratur ex relatione, in qua ponuntur a Conciliis actus *quasi materia* cum *forma*; ex connexione huius doctrinae cum principio generali in Florentino, « *omnia sacramenta novae legis constare materia et forma;* » et postremo ex illatione necessaria. Actus enim poenitentis vel sunt solum dispositiones necessariae, ut quondam Scotus opinari videbatur (in 4. dist. 16. q. 1.), vel sunt pars sa-

(1) Loquimur de *materia et forma*, quae sit duplex pars sensibilis constituens signum sacramentale, ut semper intelligitur, quando de *materia et forma* in sacramentis sermo est, non autem de compositione illa *metaphysica* ex signo integro sensibili tamquam materia et ex significatione tamquam forma, de qua superius diximus.

cramenti constituens ad modum materiae. Atqui non sunt solum dispositiones; dicuntur enim in Conciliis esse aliquid ipsius sacramenti (*quasi materia sacramenti poenitentiae*), dispositiones autem non sunt aliquid ipsius sacramenti. Ergo sunt pars constituens sacramenti ad modum materiae; quidquid enim est pars ipsius sacramenti, revocatur vel ad partem minus determinatam et determinandam in ratione signi vel ad partem determinantem; illud est materia, hoc forma. Particula itaque « *quasi materia* » solum declarat, in hoc sacramento materiam non eodem modo se habere ut in aliis. « Neque vero hi actus, dicitur in catechismo Conc. Tridentini, *quasi materia* a s. synodo appellantur, quia verae materiae rationem non habeant, sed quia eius generis materia non sint, quae extrinsecus adhibeatur, ut aqua in baptismo et chrisma in Confirmatione » (De sacram. Poenit. n. 17.). Quae quidem catechismi verba desumpta sunt ex Dominico Soto in 4. dist. 14. q. 1.

Explicatio haec congruit doctrinae s. Thomae. Ad obiectionem, non videri Poenitentiam esse sacramentum, quia in sacramentis iuxta doctrinam s. Gregorii adhibentur aliquae res corporales, sub quibus divina virtus operatur salutem, cuiusmodi res corporalis in Poenitentia nulla est; respondet s. Doctor: « Nomine rerum corporalium intelliguntur large etiam ipsi exteriores actus sensibles, qui ita se habent in hoc sacramento, sicut aqua in baptismo vel chrisma in Confirmatione... In sacramento poenitentiae, sicut dictum est, sunt actus humani pro materia, qui proveniunt ex inspiratione interna; unde materia non adhibetur a ministro, sed a Deo interius operante; sed *complementum sacramenti* exhibit minister, dum poenitentem absolvit. » S. Th. 3. q. 84. a. 1. ad 1. et 2. cf. q. 90. aa. 1. et 2. Ex his simul responsum est iis, qui opponunt, in hac sententia non solum sacerdotem sed simul poenitentem fore ministrum sacramenti. In sacramentis nempe, quae exigunt materiam praeiacentem (si ita loqui fas est), ut in Eucharistia et Poenitentia, solus minister is est, qui coniungit formam materiae, sive hanc reddit materiam *sacramentalem in actu secundo*, et conficit sacramentum.

Insuper 3º. auctoritas theologorum, praesertim qui scripserunt post Conc. Florentinum et Tridentinum, eandem doctrinam persuadet. Legi possunt beatus Petrus Canisius de Poenit. c. 3; Valentia T. IV. disp. 7. q. 1. §. « sed hoc argumentum etc. »; Bellarminus de Poenit. I. I. c. 17; Suarez de Poenit. disp. 18. sect. 2; Vasquez in 3. q. 84. dub. 2; Lugo de Poenit. disp. 12. sect. 2; Canus Select. de Poenit. P. V. fundam. 5; licet is hanc Relectionem haberit (anno 1547.) et typis ediderit (anno 1550.) ante celebratam sessionem XIV. Tridentini (anno 1551.). Cum his consentiant reliqui theologi innumerabiles. Scotistae quidem diverso modo loquuntur; inter eos ipsos tamen cum aliis Vega theologus, qui interfuit Conc. Tridentino, fatetur, doctrinam s. Thomae « magis consonam apparere Conciliorum Flor. et Trid. definitionibus; » et ex horum Conciliorum decretis « cum materia vel quasi materia sacramenti debeat pars ipsius censeri, videtur profecto necessarium esse, inquit, concedere, ex his partibus constare hoc sacramentum. » Vega defens. Concil. Trid. I. XIII. c. 15.

Ratio denique 4º. continetur in Christi institutione. Dum enim Christus (Io. XX. 23.) instituit potestatem in ministris non simpliciter absolvendi peccata, sed *absolvendi et retinendi per modum iudicii*, eo ipso instituit tamquam partem huius sacramentalis iudicii submissionem poenitentem culparum, quantum a peccatore moraliter fieri potest, et satisfactionem sub potestate iudicium absolvantium ac retinentium, adeo ut sine hac poenitente submissione non solum absolutio effectum non consequatur, sed neque sit ad modum iudicii a Christo instituti, atque ideo neque sacramentum. Iam vero ex duplice hoc constitutivo iudicii sacramentalis poenitentis submissio culparum sub potestate iudicis supponitur ut res determinanda et perficienda, verba absolutionis determinant et perficiunt signum efficax sacramentale; illa ergo se habet ad modum *materiae*, haec sunt *forma sacramenti*. Porro ubi sunt plures partes materiae, non necessario omnes sunt essentiales ad esse rei simpliciter, sed possunt aliquae esse solum *integrantes*. Ita in praesenti pars materialis integrans sacramenti est satisfa-

ctio, quae tamen utpote pars sacramentalis in sua morali unione cum forma, cum actu scilicet iudiciali absolutionis, vim etiam habet sacramentalem satisfaciendi ex opere operato.

Quomodo cum doctrina de materia sacramenti poenitentiae concilietur absolutio impertienda moribundo sensibus destituto, facile intelligitur, si haec tria advertantur. a) In sacramento instituto per modum iudicii, ad finem absolutionis a reatu, materia est essentialis, ut peccator poenitens (quantum moraliter potest) se subiiciat clavibus, h. e. poenitentem se sistat iudici, ut absolvatur. b) Ex eadem forma *iudicij* colligitur, non requiri ut actus poenitentiae manifestati, quibus se vult subiicere clavibus, *physice* coniungantur cum forma sacramenti, quae est absolutio; sed sufficit coniunctio moralis. c) Quamdiu peccator sui conscius est, si eum vere poeniteat, et ipse desideret se subiicere clavibus, moraliter fieri nequit in hac nostra natura composita, ut illud desiderium in nullum actum sensibilem prodeat, licet ab aliis forte non animadvertisatur, vel quia praesentes non sunt, vel quia signa non valent distinguere. Ex his principiis consequitur, destinatum iam sensibus posse absolvi absolute, si constet eum postulasse confessionem, et posse absolvi sub conditione, etiamsi id non constet; quia sicut potest in eo praesumi poenitentia, ita pari omnino iure praesumitur poenitentia manifestata in ordine ad se subiiciendum clavibus, quando poenitens adhuc erat sui conscius. Unde apparet, doctrinam, quod actus poenitentis sunt materia sacramenti, nihil omnino obstare, quominus absolutio impertiri possit in omnibus casibus, in quibus id fieri posset, si materia et forma in sola absolutione sacerdotis constitueretur. Vide s. Alphonsum de Sacram. poenit. n. 481. seqq.

In sacramento matrimonii iuxta generale principium in Conc. Florentino enuntiatum distingui etiam duplē partē signi, rem tamquam *materiam* et verba tamquam *formam*, consentiunt theologi contra Durandum; quid autem sit illud, quod habeat rationem materiae, aliqua est saltem in modo loquendi sententiarum diversitas. Ad dignitatem sacramenti elevatus est a Christo ipse legitimus contractus

matrimonialis eorum omnium, qui per susceptum baptismum sacramenti sunt capaces, quod alio in loco demonstratum hic supponimus. Totum ergo signum sacramentale est ipse met secundum leges regni Christi i. e. Ecclesiae validus contractus, quo vir et mulier sibi invicem corpora tradunt ad perpetuam obligationem. Terminus significationis *generalioris*, qui significatur tantum et non efficitur, est coniunctio Christi capitis cum Ecclesia ut corpore suo mystico; hanc autem Christi [cum Ecclesia] unionem contractus ille debito modo repreäsentat, quatenus ex institutione Christi significat *specialiter* et efficit sanctificationem ipsorum contrahentium per effusionem gratiae ex Christo capite in ipsos tamquam membra in corpore Christi (Eph. V.). Id ergo, quod in contractu ad hanc significationem est minus determinatum et determinandum per alterum, erit *materia*; hoc autem videtur esse traditio corporum per se spectata (cf. 1. Cor. VI. 16.). Vicissim id, quod hanc traditionem determinat ad rationem signi sacramentalis a Christo instituti, erit *forma*; hoc autem sunt verba sive proprie dicta sive aequipollentia, quibus traditio mutua tamquam obligatio matrimonialis perpetua declaratur et firmitur. Vide De Lugo de sacram. in genere disp. II. sect. 1. n. 29. Quamvis vero in contractu traditio mutua fiat verbis seu proprie seu aequipollenter dictis, est tamen aliud translatio dominii, et aliud sunt verba, quibus illa efficitur et declaratur; unde ex hac parte nihil obest, quominus distinguantur ut *materia* et *forma*.

Ab hac explicatione quoad rem ipsam parum differt altera, quae est multorum theologorum. In signis nimirum externis, quibus fit, vel quatenus illis fit mutua *corporum traditio* continetur inchoatio et primum esse elementum contractus matrimonialis; atque ita *traditio corporum* habetur ut *materia* h. e. ut pars nondum satis determinata et magis determinanda ad rationem plenam contractus. In signis vero externis, quae continent vel quatenus continent mutuam *acceptationem* traditionis corporum in matrimonium, absolvitur et plene constituitur contractus; atque ita haec mutua *acceptatio* est pars ultimo determinans ac complens,